

עדנה גורני

עורכת מדור שירת הסביבה

ציטוט מומלץ

גורני ע. 2022. היא שרה / שי
שניידר-אילת. אקולוגיה וסביבה
13(2).

CC BY-SA 4.0, ויקימדיה, Sjanhvi2003

היא שרה / שי שניידר-אילת

22 בספטמבר, 2022

גיליון קיץ 2022 / כרך 13(2)

[שירת הסביבה](#)

הַצִּפּוֹר (הַן תִּמְיֵד שְׁתִּימִים: זֹה הִחְיָה בְּעֶץ וְזֹו שֶׁבִּדְף.

לְשִׁיתִיהֶן כִּנֶּף, בֶּק אַחַת יוֹדַעַת לְעוֹף. הָאֲחֶרֶת נִחְבֶּטֶת

בְּמָה שֶׁמִּדְמָה לְשָׁמַיִם, נּוֹקְעַת מָה שֶׁמִּדְמָה לְגוֹף. אֲנִיחֶנּוּ,

מִשּׁוֹם חֲמִדָּנוּת, נִבְכֵּר אֶת זֶה הַנִּחְבֶּטֶת, זֶה שֶׁטִּבְעָה בְּנִיר.

מָה שֶׁחִי עָף וְעָף מֵאֲתָנּוּ. אֲנִי זְקוּקִים לְדַבֵּר שְׁנִשְׁאֵר

בְּלֶעָה בְּדֵל שֶׁהִשְׁלַךְ מִחִלּוֹן, שֶׁחֲשָׁבָה לְמִזּוֹן, עֵכָשׁוּ הוּא

כּוֹעֵר בָּהּ. כָּל מָה שֶׁהִיא שָׂרָה, מַעֲלָה עֶשֶׂן.

מתוך: שי שניידר-אילת. 2021. כל מה שהיא שרה מעלה עשן. סדרת כבר, מוסד ביאליק.

בין המילים

הַצִּפּוֹר – הַן תִּמְיֵד שְׁתִּימִים: הַמִּמְשִׁית וְהַכְתּוּבָה; זֹאת שֶׁחִיה – עַל הָעֵץ, בְּשִׁמְיִים, עַל הַקִּרְקֵעַ, עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְזֹאת שְׁרֹאִים בְּעִינֵיִם עַל הַדֶּף. כְּלוּמָר רֹאִים סִימָנִים מוֹסַכְמִים, אוֹתוֹת שְׁמוֹרוֹת לְדוּבְרִים וְלְדוּבְרוֹת שֶׁל הַשֶּׁפָּה אֵיךְ לְצַרֵּף אֶת הַסִּימָנִים לְהַבְרוֹת צִי-פֹר. בְּמוֹסַכְמוֹת הַשֶּׁפָּה מִשְׁמַעוֹת הַהַבְרוֹת הַלָּלוּ הִיא חִיה מְכּוּסָה בְּנוֹצוֹת. זֶהוּ מַעֲשֵׂה הַפֶּלֶא שֶׁל הַכְּתִיבָה – סִימָנִים שֶׁנִּרְאִים כְּצִיּוֹרִים מוֹפְשָׁטִים לְמִי שֶׁאֵינוֹ דוֹבֵר אֶת הַשֶּׁפָּה; סִימָנִים שֶׁמַּצְבִּיעִים עַל צִלִּילִים שֶׁמַּצְטַרְפִּים לְמִלִּים. מוֹזִיקָה. הַמְשׁוֹרֶרֶת מוֹדַעַת לָכֵן. לָכֵן הַצִּפּוֹר (הַן תִּמְיֵד שְׁתִּימִים...) – הַמְחַשְׁבָּה עַל כְּתִיבָה הִיא בְּתוֹךְ סוּגְרִיִּים. רַק הַצִּפּוֹר הַמִּמְשִׁית יוֹדַעַת לְעוֹף. הַצִּפּוֹר

הכתובה היא דימוי – היא נחבטת בקמה שמדמה לשמים ונוקעת מה שמדמה לגוף, שכן אין לה גוף, ואין מעליה שמיים. אנחנו, קובעת המשוררת, מבכרים את הציפור הכתובה, כיוון שהיא מוטבעת בנייר ואיננה יכולה להתעופף ולהיעלם. אנו זקוקים לזכר שנשא. איננו חפצים בהיעלמות – הציפור עפה, הילד מתבגר ועוזב את הבית, אהובינו מתים והולכים מעימנו. איננו אוהבים שינויים – מעדיפים את הציפור בדף, בספר שעל המדף. כמובן שספר, ביחס ליקום ולזמן שאין לו סוף – אף הוא חולף, מתכלה ונעלם. אבל על פי קנה המידה של חיינו (הקצרים) הספר יציב ונשאר. המשוררת מזכירה לנו את הפער בין העולם לבין העולם הכתוב. בציור מפורסם של רנה מגריט מצוירת מקטרת ומתחתה הכיתוב – זו אינה מקטרת. גם שי שניידר-אילת כותבת – זו אינה ציפור, שכן הציפור הכתובה לעולם מתווכת דרך עיניה של הכותבת ושוב דרך עיניהם של הקוראים – כל אחד מהם עם עולם הדימויים והאסוציאציות שלו, עם המוסכמות שלו. כך שלמעשה, ישנן יותר משתי ציפורים. כל קורא וקוראת יראו בדמיונם את הציפור שלהם, להקה שלמה.

בעידת הדימויים, רנה מגריט, 1929. "זו אינה מקטרת"

מחוץ לסוגריים הציפור הכתובה בלעה בדרך שמשלך מחלון. איננו יודעים אם זו ציפור ממשית. איננו יודעים אם מובעת כאן ביקורת על השלכת בדלים ועל הסכנה לשרפות או על השלכת אשפה, על חוסר מודעות או על חוסר אכפתיות. הציפור טעתה לראות בבדל הסיגריה מזון. הבדל בוער בה – כפי שטעויות בוערות בנו, כפי שאולי הצורך בכתיבה בוער במשוררת. בגלל בליעת הבדל, כל מה שהיא שרה, מעלה עשן. הבדל יכבה או יתכלה. העשן יתפזר לבסוף. הציפור תחלים או תמות. אך ברגע הזה, ברגע הקריאה, הבערה מתקיימת על הדף; העשן עולה כמו קורבן מנחה, כמו אות, מסר, איתות לחיים ולמשכם החולף, לשבריריותם וליופיים.

ישנה כאן גם התייחסות אל הדף כאל מלכות. הכותבת מנסה ללכוד את הציפור בתוך השיר, אך למעשה אי אפשר ללכוד אותה, אלא רק להותיר על הדף רישום, התרשמות, צל. ובכל זאת ישנה בכך נחמה. בשיר אחר שלה, 'מתחיל גשם', כותבת שי שניידר-אילת: קשימות העץ, יהיו אלו הן, האותיות, שישאו עברנו את יפיו החף, האבוד. והיא אף מוסיפה: אם נמשיך כך ננכח שהמחצות בקאשינו. במילים אחרות, אנחנו מעמידים את המחיצות ויוצרים הפרדות בינינו לבין הטבע, בינינו לבין אחרים ואחרות, בין הציפור בעץ לזו שבדף. מעניין להמשיך ולהקשות – מה תפקידה של הלשון ביצירת המחיצות – מה היינו אנחנו ומה היה לנו הטבע בטרם המצאת השפה?